

Συχνά ερωτήματα για την καθυστέρηση της ομιλίας

Η καθυστέρηση στην ομιλία εδώ και πολύ καιρό αποτελεί ανησυχία των γιατρών. Η ανησυχία είναι βάσιμη, επειδή μια σειρά από αναπτυξιακά προβλήματα συνοδεύουν την καθυστερημένη έναρξη της ομιλίας. Επιπλέον, η καθυστέρηση ομιλίας μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην προσωπική, κοινωνική, ακαδημαϊκή και, αργότερα, την επαγγελματική ζωή ενός ατόμου. Ο έγκαιρος εντοπισμός και η κατάλληλη παρέμβαση μπορεί να μετριάσει τα συναισθηματικά, κοινωνικά και γνωστικά ελλείμματα και να βελτιώσει το αποτέλεσμα (Alexander, 1999).

1. Σε ποια ηλικία συνήθως μιλάνε τα παιδιά;

Σε γενικές γραμμές, στα παιδιά με φυσιολογική εξέλιξη:

- μεταξύ του 6ου και 10ου μήνα ηλικίας εμφανίζεται το βάβισμα,
- μεταξύ του 8ου και 10ου μήνα αναπτύσσεται η κατανόηση των λέξεων,
- στην ηλικία των 12-13 μηνών αρχίζει η εκφορά των λέξεων (έναρξη ομιλίας)
- μεταξύ 12ου και 24ου μήνα αναπτύσσεται ο συνδυασμός λέξεων (φράσεις)
- από την ηλικία των 2 ετών παρουσιάζει αλματώδη εξέλιξη στη γραμματική δομή (μορφολογία και σύνταξη)
- στην ηλικία των 3 ετών έχει κατακτήσει τις βασικές μορφο- συντακτικές δομές της μητρικής του γλώσσας
- στην ηλικία των 4 ετών έχει μάθει και εφαρμόζει τους βασικούς γραμματικούς κανόνες

2. Τι πρέπει να κάνει ένα παιδάκι 12-24μηνών;

- Παρακολουθεί ένα βιβλίο ή ένα παιχνίδι για περίπου δύο λεπτά,
- Ακολουθεί και καταλαβαίνει απλές οδηγίες / εντολές συνοδευόμενες από χειρονομίες, όπως «δώσε μου»,
- Απαντά σε απλές ερωτήσεις μη λεκτικά (δηλ. δείχνει), όπως Πού είναι η μύτη σου;
- Αναγνωρίζει καθημερινά αντικείμενα, εικόνες, και τα μέλη της οικογένειας,
- Λέει κάποιες λέξεις, δηλαδή ονομάζει ένα αντικείμενο ή πρόσωπο (η προφορά μπορεί να μην είναι σαφής),
- Προσπαθεί να μιμηθεί απλές λέξεις,
- Μπορεί να ρωτήσει για ένα απλό στοιχείο, δηλαδή για μπισκότο ή παιχνίδι,

3. Το παιδί μου είναι 20 μηνών και λέει μόνο «μαμά, μπαμπά, παπού, άτα, νάνι και λίγες ακόμα λεξούλες»; Πρέπει να ανησυχώ;

Σε αυτή την ηλικία και πλησιάζοντας τα 2έτη, μας ενδιαφέρει αρκετά η αντίληψη του παιδιού και στη συνέχεια ελέγχουμε τη γλωσσική ικανότητα. Γι' αυτό το παιδί θα πρέπει:

- Να περπατάει
- Να μιμείται τη συμπεριφορά των γονιών ή μεγαλύτερων παιδιών (π.χ. να κάνει πως μιλά στο τηλέφωνο)
- Να ενθουσιάζεται με την παρέα άλλων παιδιών (π.χ. στην παιδική χαρά ή στον παιδότοπο)
- Να δείχνει το αντικείμενο ή την εικόνα που του ονομάζετε (π.χ. ζωάκια, παιχνίδια)

- Να δείχνει τα μέρη του σώματός του και τα ρούχα του
- Να ακολουθεί απλές οδηγίες (π.χ. φέρε το ποτήρι, δείξε το ποτήρι)
- Να μιμείται ήχους ζώων ή άλλων αντικειμένων
- Να προσπαθεί να μιμηθεί συλλαβές ή μικρές λεξούλες
- Να γυρίζει στο όνομά του και να σας προσέχει όταν του μιλάτε

Για να μιλάμε για καθυστέρηση στην ομιλία θα πρέπει το λεξιλόγιο του παιδιού να παραμένει σταθερό (δηλ. να μην εμπλουτίζεται) ή να είναι μικρότερο των 15 λέξεων στην ηλικία 2,5-3 ετών.

4. Μήπως φταίω εγώ; Μήπως δεν του μίλαγα αρκετά ή σωστά και του το προκάλεσα αυτό;

Οι περισσότερες έρευνες συμφωνούν ότι οι κακές συνθήκες διαβίωσης, η φτώχεια, η γονική ψυχοπαθολογία, το ανεπαρκές γλωσσικό πρότυπο στην οικογένεια, η έλλειψη ποσοτικών και ποιοτικών ερεθισμάτων, η διγλωσσία, η ψυχοσυναισθηματική στέρηση, καθώς και η κακοποίηση του παιδιού σχετίζονται με την καθυστέρηση γνωστικών και γλωσσικών λειτουργιών.

Επίσης, περίπου το 39% των παιδιών με γλωσσική διαταραχή έχουν συγγενή πρώτου βαθμού είτε με την ίδια διαταραχή είτε με ιστορικό γλωσσικής ανεπάρκειας, συγκριτικά με το 3% του γενικού πληθυσμού.

Η έναρξη ομιλίας ενός παιδιού όμως δεν καθορίζεται από το πόσο πολύ μιλάει ένας γονιός. Άλλωστε αυτό εξηγείται σε γονείς που έχουν δύο παιδιά και το ένα από αυτά καθυστέρησε να μιλήσει. Έκανε κάτι λιγότερο η μητέρα ή ο πατέρας στο παιδάκι με την καθυστέρηση στην ομιλία; Η απάντηση είναι προφανής! Το πότε θα ξεκινήσει ένα παιδί εξαρτάται από το ρυθμό του και το “υλικό” του. Αυτό που κάνει ένας Λογοθεραπευτής είναι να αξιολογήσει τα αίτια αυτής της καθυστέρησης και να δώσει στο παιδί κατάλληλα ερεθίσματα για την έναρξη ομιλίας.

5. Τι προκαλεί την καθυστέρηση λόγου; Ποια είναι τα αίτιά της;

Παρά το γεγονός ότι αυτή η ερώτηση είναι συχνή, συχνά δεν είναι εύκολο να απαντηθεί. Υπάρχουν πλήθη των πιθανών «αιτιών» για μια γλωσσική διαταραχή σε παιδιά. Μερικά είναι πολύ προφανή, και μερικά είναι δυστυχώς ακόμη άγνωστα ή τουλάχιστον αβέβαια.

Μερικές κοινές αιτίες είναι: απώλεια ακοής, χρόνιες μολύνσεις των αυτιών, συγγενείς γενετικές ανωμαλίες, εγκεφαλική βλάβη πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά τη γέννηση, τραυματική βλάβη του εγκεφάλου ή εγκεφαλικό επεισόδιο, σύνδρομο, νοητική υστέρηση, γλωσσικές ή μαθησιακές δυσκολίες, διαταραχή στην ακουστική διάκριση, καθυστερημένη ανάπτυξη που σχετίζεται με προωρότητα, αδυναμία ή διαταραχή της κίνησης των αρθρωτών, αισθητηριακές διαταραχές, Ειδική Γλωσσική Διαταραχή.

Μερικά παιδιά καθυστερούν στην ομιλία / επικοινωνία χωρίς προφανή λόγο. Μπορούν να αναπτύσσονται σύμφωνα με την τυπική εξέλιξη, απλά καθυστερούν.

6. Μπορεί η καθυστέρηση λόγου να «κρύβει» κάτι άλλο;

Η καθυστέρηση ομιλίας μπορεί να είναι μια εκδήλωση πολυάριθμων διαταραχών όπως:

- Καθυστέρηση ωρίμανσης (αναπτυξιακή καθυστέρηση γλώσσας)
- Εκφραστική γλωσσική διαταραχή (αναπτυξιακή εκφραστική αφασία)
- Απώλεια ακοής
- Νοητική υστέρηση
- Διγλωσσία
- Ψυχοκοινωνική στέρηση
- Αυτισμός

- Επιλεκτική αλαλία
- Αφασία πρόσληψης
- Εγκεφαλική παράλυση

7. Το παιδί μου είναι 2,5 ετών. Λέει πολύ λίγες λέξεις. Αξιολογήθηκε από Λογοθεραπευτή και με παρέπεμψε σε Αναπτυξιολόγο. Τι είναι ο Αναπτυξιολόγος;

Η αναπτυξιολογική εκτίμηση είναι μια διαδικασία που αποσκοπεί στη βαθύτερη κατανόηση των κινητικών, κοινωνικών, ακουστικών, γλωσσικών, οπτικοκινητικών και κριτικών δεξιοτήτων του παιδιού καθώς και των ευκαιριών που του δίνονται από το οικογενειακό και εκπαιδευτικό περιβάλλον, έτσι ώστε να πετύχει το καλύτερο αναπτυξιακό δυναμικό του.

Ο εξειδικευμένος παιδίατρος-αναπτυξιολόγος είναι ο επιστήμονας με την κατάλληλη εκπαίδευση και εμπειρία για τη διάγνωση και παροχή εξειδικευμένης παρέμβασης σε παιδιά με: Αναπτυξιακή καθυστέρηση, μαθησιακές δυσκολίες, δυσλεξία, καθυστέρηση λόγου, γλωσσικές διαταραχές, διαταραχές συμπεριφοράς, αυτιστικού τύπου διαταραχές, διάσπαση προσοχής ή/και υπερκινητικότητα, νοητική υστέρηση, ευφυΐα/χαρισματικά παιδιά, διαταραχές κινητικών δεξιοτήτων, αναπτυξιακά προβλήματα πρόωρων παιδιών και παιδιών με χρόνια νευρολογικά νοσήματα. Επίσης, ο αναπτυξιολόγος παραπέμπει για περαιτέρω ιατρικές εξετάσεις, αν χρειαστούν, πριν τη διάγνωση.

8. Το παιδί μου καθυστέρησε να μιλήσει. Είναι Δυσλεξικός;

Η Δυσλεξία είναι μια διαταραχή της λειτουργίας του εγκεφάλου που προκαλεί ποικίλες μαθησιακές δυσκολίες, ειδικά σε σχέση με την ανάγνωση, το γράψιμο και το συλλαβισμό. Επίσης, η Δυσλεξία διαγιγνώσκεται στη Β' τάξη του δημοτικού σχολείου.

Οπότε αν ένα παιδάκι έχει καθυστερήσει να μιλήσει, δε σημαίνει ότι είναι Δυσλεξικός ή ότι πρόκειται να είναι. Από την άλλη βέβαια, ανάλογα τα αίτια της καθυστέρησης λόγου, έρευνες έχουν δείξει ότι παιδιά που εμφάνισαν Μαθησιακές δυσκολίες στη σχολική τους ζωή ήταν παιδιά που είχαν καθυστερήσει να μιλήσουν ή που εμφάνισαν γλωσσική διαταραχή σε προσχολική ηλικία.

9. Έχω ένα αγοράκι 18 μηνών και δε μιλάει. Η αδερφή του μίλησε πολύ νωρίς. Παίζει κάποιο ρόλο που είναι αγόρι; Ισχύει ότι τα αγόρια μιλούν πιο αργά από ότι τα κορίτσια;

Αρχικά, η ηλικία του παιδιού δε μας ανησυχεί τόσο. Τα επόμενα δύο εξάμηνα μπορεί να είναι καθοριστικά για την ανάπτυξη της ομιλίας του και η ομιλία του παιδιού σας να φτάσει την ομιλία των συνομηλίκων του. Αυτό που εσείς, σαν γονείς θα πρέπει να παρατηρείτε είναι αν καθώς περνούν οι μήνες υπάρχει σταθερότητα και κανένα σημάδι βελτίωσης-ανάπτυξης της ομιλίας.

Οι γονείς πολλές φορές μπαίνουν στη διαδικασία να συγκρίνουν το παιδί τους που έχει καθυστερήσει να μιλήσει με τα άλλα αδερφάκια του ή τα ξαδερφάκια. Από τη μία, αυτά αποτελούν ένα μέτρο σύγκρισης και έναυσμα για ανησυχία, αλλά από την άλλη, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι κάθε παιδάκι έχει διαφορετικό ρυθμό ανάπτυξης.

Οι περισσότερες έρευνες έχουν διαπιστώσει υψηλότερο ποσοστό ειδικής αναπτυξιακής καθυστέρησης λόγου στα αγόρια, με τις αναλογίες αγοριών προς κορίτσια να κυμαίνονται από 1.3:1 έως 5.9:1

10. Το παιδί μου είναι 2,5 ετών και το λεξιλόγιό του είναι κάτω από 15 λέξεις, ενώ δεν κάνει φράσεις και προτάσεις. Πού να απευθυνθώ;

Επειδή το επόμενο εξάμηνο είναι αρκετά κρίσιμο, και επειδή το λεξιλόγιο των 15 λέξεων θεωρείται ότι είναι περιορισμένο, καλό θα ήταν το παιδί να αξιολογηθεί από Λογοθεραπευτή. Ο/ Η Λογοθεραπευτής/τρια θα αξιολογήσει τους τομείς της επικοινωνίας, της κατανόησης, της ομιλίας και του λόγου και θα προτείνει αν το παιδί πρέπει να ενταχθεί σε πρόγραμμα, να αξιολογηθεί περαιτέρω από Αναπτυξιολόγο ή Παιδοψυχίατρο, να αξιολογηθεί από άλλους ειδικούς (Εργοθεραπευτή ή Ειδικό Παιδαγωγό).

Όσο πιο νωρίς γίνει η διάγνωση της καθυστέρησης ομιλίας και το παιδί εισαχθεί σε πρόγραμμα έγκαιρα, μειώνονται αρκετά οι πιθανότητες αποτυχίας στη μετέπειτα προσχολική-σχολική ζωή του.

11. Πόσο κρατάει ένα πρόγραμμα Λογοθεραπείας;

Ένα πρόγραμμα παρέμβασης στην καθυστέρηση ομιλίας δε μπορεί να καθοριστεί χρονικά, αλλά σίγουρα δε διαρκεί λίγες εβδομάδες ή λίγους μήνες. Μια ολοκληρωμένη και σωστή παρέμβαση πρέπει να φτάσει την αναπτυξιακή ηλικία κοντά στη χρονολογική. Αυτό απαιτεί μεθοδικότητα, συνεργασία πολύ καλή με την οικογένεια και το παιδί, συνεργασία των ειδικών και συγκεκριμένη στοχοθεσία με βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους.

12. Θέλω να στείλω το παιδί μου στον παιδικό σταθμό, αλλά δε μιλάει. Μήπως το σχολείο τον κάνει να αισθάνεται χειρότερα αφού δε θα μπορεί να επικοινωνήσει όπως τα άλλα παιδιά;

Το σχολείο είναι μία καλή ευκαιρία για κάθε παιδάκι να αναπτύξει κοινωνικές δεξιότητες, επικοινωνία, αντιληπτικές ικανότητες ακόμα κι όταν δεν αρθρώνει καμία συλλαβή ή λέξη. Η αλληλεπίδραση και το παιχνίδι με άλλα παιδάκια μπορούν να ευνοήσουν την ανάπτυξη της ομιλίας, μέσω της μίμησης ή της προσπάθειας του παιδιού για επικοινωνία λεκτική. Σε καμία περίπτωση η καθυστέρηση ομιλίας δε θα κάνει ένα παιδάκι να αισθάνεται άσχημα μέσα σε ένα «κύκλο» παιδιών που λαχταρούν να παίξουν και όχι τόσο να μιλήσουν.

13. Το παιδί μου έχει καθυστερήσει να μιλήσει. Συνήθως δε συγκεντρώνεται και δεν κάθεται εύκολα να του διαβάσω παραμύθια, να παίξουμε παιχνίδια, να ολοκληρώνει δραστηριότητες. Μπορεί η ομιλία του να επηρεάζεται από αυτό;

Η συγκέντρωση παίζει σημαντικό ρόλο σε ένα παιδάκι. Ένα παιδί με διάσπαση στην προσοχή του είναι πιο δύσκολο να παρακολουθήσει κάτι που θέλουμε να του διδάξουμε και να το μιμηθεί.

Τριχίλη Αλίκη. Λογοθεραπεύτρια.